

Enskild motion

Motion till riksdagen 2016/17:1840

av **Johan Andersson m.fl. (S)**

Översyn av socialtjänstlagen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över socialtjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den grundläggande strukturen för svensk äldreomsorg följer av socialtjänstlagen (SoL). Det är i denna lag som det offentliga åtagandet gentemot äldre definieras, och resultatet av lagen är det som i praktiken är äldreomsorg, där hemtjänst är en del.

I lagen stadgas de äldres rätt att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Detta begrepp saknar definition men ska ses som ett uttryck för vilken ambitionsnivå som är rimlig.

Vad det i praktiken innebär måste dock bedömas från fall till fall, utifrån de förhållanden som den äldre lever i. Om en kommun nekar en äldre insatser som hen är i behov av för att uppnå skälig levnadsnivå kan beslutet överklagas till domstol och den enskilde ska på så sätt kunna tillvarata sin rätt.

Skälig levnadsnivå utgör därmed golvet för vilken levnadsnivå som en äldre har rätt till. I praktiken fungerar det dock också som ett tak för det offentligas skyldigheter. Även om det inte finns något som hindrar en kommun från att tillämpa lagen ”generöst” kan kommunen aldrig klandras så länge de äldres levnadsnivå inte understiger skälig nivå. Denna ambition kan till exempel jämföras med ambitionsnivån enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), där den enskilde genom insatserna ska tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Över tid har det offentliga åtagandet minskat genom att kommunerna har tolkat begreppet skälig levnadsnivå allt mer restriktivt. Andelen av befolkningen som får äldreomsorg har minskat. Tröskeln för att få äldreomsorg har höjts.

Den här utvecklingen har skett utan politiska beslut om lagändring, och att det har varit möjligt att minska det offentliga åtagandet över tid ställer frågor om vilka rättigheter som egentligen följer av lagen.

Enligt socialtjänstlagens systematik ska dessa frågor lösas i domstol och begreppets innebörd tydliggöras genom praxisutveckling. Rättsutvecklingen är dock långsam eftersom det tas relativt få avslagsbeslut och eftersom en överklagandeprocess tar så lång tid att den äldres hälsa och livssituation hinner förändras så att målet inte längre är aktuellt. Det finns därmed en uppenbar risk att rättigheterna enligt lagen förblir diffusa.

Ambitionsnivån skäligen levnadsnivå styr därmed vilken kvalitet som det offentliga erbjuder inom äldreomsorgen – men det saknas en spärr mot försämrade omsorg när de kommunala resurserna minskar. Eftersom ambitionsnivån ligger lägre än för andra omsorgsbehövande grupper riskerar äldreomsorgen att konsekvent få stå tillbaka. Socialtjänstlagen använder dock inte begreppet kvalitet på det sättet. I stället anges att samtliga insatser som äldre beviljas och ges ska vara av god kvalitet.

Socialtjänstlagen skiljer därmed på vad den äldre beviljas och hur det ska utföras. Denna uppdelning förutsätter att insatsbesluten inte är för detaljerade utan att det finns stort utrymme för att i genomförandeplanen definiera hur omsorgen ska ges. Man kan ta exemplet med en beviljad duschinsats. Om den i beslutet är bestämd till 12 minuter men den vid ett visst tillfälle kräver 15 minuter, så kan inte insatsen ges med god kvalitet utan att själva beslutet ändras.

Vad och hur kan således inte skiljas åt. Socialtjänstlagens uppdelning förutsätter dessutom att det går att ge en insats med god kvalitet oberoende av vilka övriga insatser som är beviljade, något som i praktiken inte är möjligt.

Socialtjänstlagen behöver ändras så att även den äldre ska tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Johan Andersson (S)

Agneta Gille (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Jennie Nilsson (S)

Krister Örnfjäder (S)

Paula Holmqvist (S)

Veronica Lindholm (S)

Ann-Christin Ahlberg (S)

Gunilla Svantorp (S)

Jonas Gunnarsson (S)

Marianne Pettersson (S)

Suzanne Svensson (S)